

Sunuş

Nilüfer Erdem

Türkçe Yıllıklar Editörü

Uluslararası Psikanaliz Yıllığı 2015 derlemesiyle sizlere merhaba diyoruz.

Psikanaliz eğitimi ülkemizde giderek kök salıyor ve kurumsallaşılıyor. Psikanalist olmak dünyanın her yerinde, yıllarca takip edilen kuramsal ve klinik seminerlerle çok uzun zamana yayılan, meşakkatli bir süreç. Öte yandan psikanalist adayı eğitimini tamamlayıp analist olduğunda da sonlanmayıp farklı biçimlerde devam eden bir süreç bu. Psikanalist olmanın sürekli bir içsel çalışmayı içerdiğini ve bunun analist olmanın önemli boyutlarından biri olduğunu gündeme getirmek arzusuyla, Yıllığın bu yedinci sayısını *Psikanaliz Eğitimi ve Sonrası* teması etrafında şekillendirdik.

Bu çerçevede seçtiğimiz ilk makale Danimarkalı psikanalist Mette Møller'in **İlk Görüşmede Analistin Kaygıları: Analitik Duruşa Karşı Engeller** başlığını taşıyan çalışması. Makale Avrupa Psikanaliz Federasyonu (EPF) bünyesinde 2003 yılından bu yana araştırmalar yürüten Psikanalizi Başlatma Çalışma Grubu'nun (PBÇG), Psikanalizi Başlatma Çalıştaylarından topladığı verilere dayanarak kaleme alınmış. Bu yönüyle makale psikanalitik araştırmaların nasıl yürütüldüğüne dair bir örnek de teşkil ediyor. Grubun daimi üyesi olan Møller, on yılı aşkın süredir çalıştaylarda incelenen çok sayıda ilk görüşmenin içeriğini tartışıyor. Makalenin araştırma sorusu, neden daha fazla kişinin psikanaliz tedavisini tercih etmediği üzerine. Psikanaliz eğitimi tamamlayan ve divanda analitik tedavi yapmaya yetkili kılınan analistin, kendisine başvuran kişilere kolayca ve sıklıkla analiz önerdiği düşünülebilir. Verilerin incelenmesi durumun hiç de öyle düşünüldüğü gibi olmadığını, analistlerin hastalarına divanda analizi önerme konusunda önemli bilinçdışı dirençleri olduğunu ortaya koyuyor. Makalede ele alınan bu içsel dirençler, formel eğitim sonrası analistlerin kendileri üzerinde sürdürmeleri gereken içsel çalışmanın önemini ve boyutlarını ortaya koyuyor.

İlk Görüşmelerdeki Süreç Yönelimli Psikanaliz Çalışması ve Açılış Sahnesinin Önemi başlıklı makalede Peter Wegner, analistle hastanın ilk karşılaşmalarında analistin hastayı dinleme biçimine yön veren tutumunu irdeliyor. Møller'e paralel şekilde Wegner de "Eğer ben kendim belirli bir hasta ile tedaviye başlayabileceğimi ve başlamayı da istediğimi bilmezsem hasta nasıl psikanaliz sürecine girer?" sorusunu ortaya atıyor. Bu sorunun izini süren Wegner, ilk görüşmelerle ilgili bazı kuramsal yaklaşımları ve temel kavramları özetledikten sonra, "açılış sahnesi" olarak adlandırdığı ilk karşılaşmada analist ile müstakbel analizan arasındaki etkileşime odaklanıyor. "Açılış sahnesi"ni analist ile hasta arasındaki etkileşimin tamamı olarak tanımlayan yazar, bu etkileşimin ilk söylenen cümle de dâhil olmak üzere, seans öncesi selamlaşmadan görüşmenin kendisine kadar her şeyi içerdiğini belirtiyor. Wegner kendi adlandırdığı biçimiyle "serbest dalgalanan içgözlem" sayesinde, görüşmelerde bizzat analistin bir "tanı aracı" haline geldiğini vurguluyor ve analistin sadece tanı koyup yorumlarda bulunmasının yetmeyeceğini; aktarım-karşıaktarım etkileşiminde olup bitenlerin bir parçası olarak kendisini de gözlemlemesi gerektiğini hatırlatıyor. Analistin kendini analiz etme yetisi olmazsa her görüşmenin başarısızlık tehdidi altında olacağını belirten Wegner, psikanalizin eğitiminin farklı biçimler altında bireysel bir çalışma olarak hep devam ettiğini, psikanalitik mesleğinin hiç bitmeyen bir içsel çalışmayı gerekli kıldığını gözler önüne seriyor. Wegner açılış sahnesine dair görüşlerini ve ilk görüşmede analistin kendisinin bir tanı aracı oluşunu psikosomatik ve depresif rahatsızlıkları olan genç bir kadın hastanın ayrıntılı vakasının anlatımıyla örneklendiriyor.

Alessandra Lemma, **Analistin Bedeni ve Psikanalitik Çerçeve: Cisimleşmiş Çerçeve ve Sembiyotik Aktarım Üstüne Düşünceler** başlıklı makalesinde, analistin bedeninin çerçevenin cisimleşmiş bir özelliği olarak kavramlaştırılmasının getireceği katkıyı irdeliyor. Özellikle sembiyotik aktarım geliştiren veya analistin bedenindeki en ufak değişikliklere karşı hassas olan hastaları anlamada bu yaklaşımın yardımcı olabileceğini ileri sürüyor. Bu görüşleri yoğun bir sembiyotik aktarımı olan bir kadın hastayla çalışması etrafında anlatan

yazar, analizin üçüncü yılında analist saçlarını kestirdiğinde hastanın buna verdiği güçlü tepkiyi ve analistin bedenindeki bu değişimin, analizin gidişatında nasıl dramatik bir değişim yarattığını anlatıyor.

Psikanalist olmak sürekli bir içsel çalışmayla mümkünse yıllar içinde bu çalışma nasıl değişimler geçiriyor? Analist yaşlandığında ne oluyor? Psikanalistlik mesleğinin bir sonu var mı? Olmalı mı? Analist belli bir yaşta emekliye ayrılmalı mı? İsviçreli psikanalist Danielle Quinodoz'nun bu sorulara yanıt arayan iki mektubu ile Joe Schachter'in ona yanıtına bu sayıda yer verdik. Psikanaliz alanında nadiren ele alınan yaşlılık ve yaşlılıkta psikanaliz üzerine önemli çalışmaları olan, bu konuda öncü bir yazar olan Danielle Quinodoz'nun¹ mektupları konuya ışık tutumalarının ötesinde, bir psikanalistin mesleği ve uygulaması üzerine nasıl bir düşünme yöntemi izlediğinin canlı örneğini sunuyor. Danielle Quinodoz ilk mektupta geçtiğimiz yıl İsviçre Psikanaliz Cemiyetinde yapılan tartışmalarda ortaya atılan, yaşı ilerleyen analistle ilgili görüşleri kendine özgü duyarlı ve zengin yorumuyla aktarıyor. Psikanalistin aynı anda birçok yaşta olduğunu vurgulayan Quinodoz, analistin, yalnızca düşlemsel yaşını dikkate aldığı takdirde zamanın geçişinden etkilenmiyormuşçasına tehlikeli bir tümgüçlülük duygusuna yenilme riski taşıdığını vurguluyor. Düşünsel ya da coşkusal yetilerinin artık tam anlamıyla hâkimi olmayan analistin, inkâr ve tümgüçlülük tuzağına düşmemek için sadece bireysel çabalarının yeterli olmadığını, kurumsal çerçeve ve kuralların da bu konuda devreye girmesinin önemini vurguluyor. Joe Schachter Danielle Quinodoz'ya verdiği cevapta kendi kurumu ve pratiğinden yola çıkarak yaptığı gözlemlerle yazarın önerilerine katkıda bulunuyor. Son olarak Danielle Quinodoz, Schachter'e yanıtında onun getirdiği kurumsal önerileri tartışıyor.

¹ Danielle Quinodoz'nun yaşlılıkla ilgili daha önce Yıllıkta yayımlanmış kapsamlı bir metni için bkz: "Yaşlanmak: Bir Psikanalistin Bakış Açısı", ed. B. Habip, çev. A. Yazıcı, *Uluslararası Psikanaliz Yıllığı 2009*, s. 119- 139, İstanbul: Yapı Kredi Yayıncılık (ya da online Türkçe metin için bkz. PEP-WEB). Yazarın Türkçe yayımlanmış diğer makaleleri: İğdiş Olma Kaygısının Kadıncası, *Kadınlık Yeniden* içinde, ed. B. Habip, çev. Y. Aksu, 2003, s. 235-252, İstanbul: İthaki; Psikanalitik Çerçevenin Kapsama İşlevi, *Psikanalitik Bakışlar II: Psikanalitik Çerçeve* içinde, ed. N. Erdem, çev. C. Altunbaş, 2007, 89- 104, İstanbul: PPPD Yayını.

Bu sayıda odaklandığımız bir başka tema ise “sapkınlık”. Bu konuda iki önemli makaleye yer verdik. Bunlardan ilki Paul-Claude Racamier’nin ilkin 1980’li yılların ortasında yayımlanmış olan ve sapkınlık kavramına yepyeni bir yaklaşım getiren **Narsisist Sapkınlık Üzerine** başlıklı makalesi. Geleneksel olarak cinsel bileşenle nitelenen sapkınlıkların -röntgencilik, teşhircilik, fetişizm- artık yerini zalimlik, zarar verme arzusu ve yıkıcılık içeren davranışlarla tanımlanan bir sapkınlık anlayışına bıraktığı noktada, Racamier’nin narsisist sapkınlık kavramı bu yönde çığır açan makalelerden birini oluşturuyor. Racamier’nin çalışmasına Fransız psikanalist Paul Denis’nin kaleme aldığı **Paul-Claude Racamier’nin “Narsisist Sapkınlık Üzerine” Adlı Makalesine Giriş** metni eşlik ediyor.

Sapkınlık konulu bir diğer makale de İspanyol asıllı Amerikalı analist Jaime P. Nos’un **Sapkın İlişkilenmede Gizli İttifaka Sevk Etme: Ölüm Kaygısını Kamufle Eden Sapkın Canlandırma ve Bastiyonlar** başlıklı çalışması. Nos sapkın ilişkilenmenin klinikteki önemli işlevlerinden birine değiniyor. Analizanın, analitik çalışmaya karşı, analistle “sapkın bir anlaşma” oluşturma yönünde bilinçdışı bir çaba içinde olduğunu vurguluyor. Analisti analizanın suç ortağı yapan bu sesiz ve kronik ittifakın yol açtığı ve analisti de içine dâhil ettiği canlandırmaları ve eyleme dökmeleri inceliyor. Bu konuda geniş bir literatür taramasına yer veren Nos’un makalesi uzun, ayrıntılı ve çok etkileyici bir vaka örneğiyle destekleniyor. Bu makale aynı zamanda, analistin özel yaşantısını ve öznel büyük bir acısını analiz sürecine nasıl dahil ettiğini gösteren vaka örneğiyle, bu sayının ana temasını oluşturan analistin içsel çalışmasına dair makaleler arasında yerini alıyor.

Çocuk ve ergen psikanaliziyle ilgili olarak seçtiğimiz makale, günümüzde çocuk ve ergenlerde en sık tanısı konan rahatsızlık olan Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğunu (DEHB) ele alıyor. Alman psikanalist Michael Günter **Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB): Bir Duygulanım İşleme ve Düşünce Bozukluğu mu?** başlıklı makalede karmaşık bir sendrom olan DEHB’yi psikanalitik bakış açısıyla yeniden gözden geçirmeyi öneriyor. Bion’un alfa işlevi kavramını merkeze alan yazar, alfa işlevindeki yetersizliğin, yani düşünce, duygulanım ve coşkuları işlemedeki eksikliğin DEHB’de önemli rolü

olduğunu ve bu eksikliğin nesne ilişkilerini çıkmaza sokan sonuçlar yarattığını ileri sürüyor. DEHB'yi bu yetersizliğin telafisi için geliştirilen semptomlar olarak değerlendirmeyi öneriyor. Sadece bilgisayar oyunları oynayabilen, ötekiyle hiçbir şekilde iletişim kuramayan 9 yaşındaki Lukas'ın ayrıntılı vaka örneğinin verildiği makale, bizde de çokça konan DEHB tanısıyla çalışan terapist ve analistlerin ilgiyle okuyacakları zengin bir çalışma.

Yılığın önceki sayılarında önemli çağdaş yazarlardan Thomas H. Ogden'in ünlü psikanaliz kuramcılarının yapıtlarını incelediği seriden iki makaleyi Türkçeleştirmiştik: **Fairbairn Neden Okunmalı?** (2011)² ve **Susan Isaacs'ı Okumak: Kökten Gözden Geçirilmiş Bir Düşünme Kuramına Doğru** (2012)³. Bu sayıda serinin en yeni makalesi olan **Çöküş Korkusu ve Yaşanmamış Hayat** başlıklı metne yer verdik. Ogden bu çalışmada Donald W. Winnicott'un günümüzde pek çok kuramcıya esin kaynağı olan *Çöküş Korkusu (Fear of Breakdown)* makalesini ele alıyor. Winnicott'un, yayımlanmış en son önemli çalışması olan bu metinde, okurdan sadece okur değil o makalenin yazarı da olmasını istediğini vurgulayan Ogden, yazarın bıraktığı boşlukları ve satır aralarını dolduran bir okumaya girişiyor. Winnicott'un *Çöküş Korkusu*'nda tartıştığı klinik örnekleri ayrıntılı biçimde yeniden gözden geçiriyor. Bu korkunun psikotik bir kırılmayla ilgili olmadığını vurgulayan Ogden, yazarın düşüncesini daha ileriye götürerek, ilkel ıstırap ve çöküş korkusunun pençesindeki bireyin, yaşamının bir parçasının kendisinden alınmış olduğu hissini taşıdığını, ona kalan yaşamın büyük ölçüde yaşanmamış bir hayat olduğu hissiyle dolu olduğunu ve bu hissin bireye çöküş korkusunun kaynağını bulmada temel bir itici güç sağladığını öne sürüyor.

² "Fairbairn Neden Okunmalı?", ed. B. Habip, çev. A. Day, *Uluslararası Psikanaliz Yıllığı 2011*, s. 87-104, İstanbul: Sel Yayıncılık (ya da online Türkçe metin için bkz. PEP-WEB).

³ "Susan Isaacs'ı Okumak: Kökten Gözden Geçirilmiş Bir Düşünme Kuramına Doğru", ed. B. Habip, çev. N. Erdem, *Uluslararası Psikanaliz Yıllığı 2012*, s. 53-70, İstanbul: Sel Yayıncılık (ya da online Türkçe metin için bkz. PEP-WEB).

Haydée Faimberg'in derlemeye dâhil ettiğimiz **Winnicott'ta Baba İşlevi: Psikanalitik Çerçeve** başlıklı makalesi Ogden'in çalışmasıyla birbirini tamamlar nitelikte. Winnicott ile Bleger'in çerçeve kavramlaştırmalarını karşılaştıran Faimberg "baba işlevi" ile "psikanalitik çerçeve" kavramlarını birbirine bağlayan yeni bir yol öne sürüyor.

Her sayıda olduğu gibi bu defa da uygulamalı psikanaliz örneklerine yer verdik. Bunlardan ilki disiplinlerarası çalışmalar yapan İsraili araştırmacı Yariv Orgad'ın **Aile Sırları ve -K Üzerine** başlıklı çalışması. Orgad, Bion'un -K kavramını semiyotik alanından başka kavramlarla harmanlayarak, psikanalizin önemli konularından biri olan "aile sırları"nın oluşumuna ışık tutuyor. Yorumlarını Mike Leigh'in *Secrets and Lies (Sırlar ve Yalanlar)* filminin analizine dayandıran yazar aile sırlarını, "ailenin hakikat üretim alanını hedef alan yıkıcı bir süreç" olarak tanımlıyor.

Uygulamalı psikanaliz alanından diğer örnek ise Arjantinli-Kanadalı psikoterapist Cecilia Taiana'nın **Ölenin Yasını Tutmak, Kaybolanın Yasını Tutmak: Namevcut Mevcudiyetin Gizemi** başlıklı incelemesi. Otuz yılı aşkın süredir ruhsal travma üzerine çalışan Taiana bu makalede, 1970'lerde Arjantin'de askeri diktatörlük tarafından "kaybedilen" binlerce insanın yakınlarının tedavisinde karşılaşılan zorlu yas süreçlerinin özelliklerini irdeliyor. Yorumlarını Laplanche'ın *gizemli mesaj* kavramına dayandıran yazar, yas sürecinde, kaybolmuş yakınının kaybolmuş bedeninin yarattığı bir imkânsızlıkla karşı karşıya kalan kişinin deneyimlediği "özel yas süreçleri"ni tanımlıyor. Taiana'nın ele aldığı kayıp yakınlarının mücadelesi ülkemizde güçlük de olsa aydınlatılmayan çalışılan "faili meçhuller"le ve kaybolmuş yakınlarının izini süren Cumartesi Anneleri'nin mücadelesiyle paralellikler taşıyor. Makale ülkemizin yakın tarihine ve bugününe damgasını vuran bu bireysel ve toplumsal yaranın ruhsal boyutuyla da değerlendirilmesine katkıda bulunacak önemli kavramlaştırmalar ve düşünceler içeriyor. Yıllığın 2012 sayısında Arjantin'deki diktatörlük, "kirli savaş" ve Plaza de Mayo anneleriyle ilgili bir çalışma yayımlamıştık: Julia Reinemann'ın **İngesal ile Gerçek Arasında: Arjantin'deki Yas ve Melankolinin Portre**

Fotoğrafları başlıklı incelemesi⁴. Taiana'nın bu sayıdaki makalesiyle, bu konunun takibini devam ettiriyoruz.

2015 Yıllığı yayına hazırlandığı sırada, 8 Nisan 2015 tarihinde, bu sayının yazarlarından Danielle Quinodoz'nun vefat haberini aldık. Grenoble (Fransa) doğumlu olan, Paris'te psikoloji okuyan, Cenevre Üniversitesinde Jean Piaget ile çalışan Danielle Quinodoz 1960 yılında psikanalist Jean-Michel Quinodoz ile evlenerek İsviçre'ye yerleşmişti. Psikanaliz eğitimini İsviçre Psikanaliz Cemiyeti'ne (SSPsa) bağlı olarak tamamladı, daha sonra SSPsa eğitim analisti oldu. Cenevre'de kendi ofisinde serbest psikanalist olarak çalışmaktaydı. Pek çok önemli makalenin yazarı olan Danielle Quinodoz, *Le Vertige (Baş Dönmesi)* adlı kitabıyla Uluslararası Psikanaliz Birliği (IPA) 1989 Sacerdoti Ödülünü ve 1995 Psikoloji Ödülünü almıştı. Danielle Quinodoz Psike İstanbul derneği eğitim programında seminerler de vermişti. Psikanaliz eğitimini İstanbul'da ya da frankofon bir çerçevede almış Türkiyeli pek çok meslektaşımızın hocası olan değerli psikanalist Danielle Quinodoz'yu sevgi, saygı ve özlemle anıyoruz.

Bu sayıdan itibaren yayın hayatımıza İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları Psike İstanbul Psikanaliz Kitaplığı dizisi çatısı altında devam etmekten dolayı mutluyuz. Bilgi Üniversitesi Yayınları ve Psike İstanbul'la bu işbirliğinin, okurlarımızla sadece kitapta değil, farklı tartışma zeminlerinde de bir araya gelme fırsatlarını yaratacak değerli bir bilimsel buluşma olduğuna inanıyoruz.

Yıllığın 2009, 2010, 2011 tarihli ilk üç sayısının tüm makalelerine Türkçe olarak PEP-WEB'den ulaşabileceğinizi hatırlatmak isteriz. 2012, 2013 ve 2014 sayılarındaki makalelerin ise özetlerini PEP'te bulabilirsiniz. Biliyorsunuz

⁴ "İmgesel ile Gerçek Arasında: Arjantin'deki Yas ve Melankolinin Portre Fotoğrafları", ed. B. Habip, çev. M. Tanık Sivri, *Uluslararası Psikanaliz Yıllığı 2012*, s. 93-113, İstanbul: Sel Yayıncılık.

Uluslararası Psikanaliz Yıllığının bir blogu var: <http://psikanaliziilligi.com> Bloğumuzdan, Yıllıklardaki makaleler üzerine tartışmaları okuyabilir, duyuruları takip edebilir, yorum ve yazılarınızla siz de katkıda bulunabilirsiniz. Ayrıca Uluslararası Psikanaliz Yıllığıyla ilgili haber ve gelişmeleri Facebook (<https://www.facebook.psikanaliziilligi.com>) ve Twitter (PsikanalizYll) üzerinden takip edebilirsiniz.

Son olarak, hatırlatalım: *The International Journal of Psychoanalysis* tarafından geçen yıl başlatılan *IJP Open* uygulaması devam ediyor. Online bir tartışma platformu olan *IJP Open*'a üye olarak IJP makalelerini henüz yayımlanmadan, akran değerlendirmesi aşamasında okuyup, siz de değerlendirmeye katkıda bulunabilirsiniz. Bununla ilgili ayrıntılı bilgi www.ijp-open.org adresinde yer alıyor.

Uluslararası Psikanaliz Yıllığı 2015 sayısının meslektaşları ve psikanalizle ilgilenenleri verimli bir tartışma ortamında buluşturacağına inanıyoruz.